

UDK: 32:929(048) Mikulić B.

Primljeno: 23. 04. 2021.

Stručni rad
Professional paper

Izet Hadžić

PERSONALNA PARADIGMA BOSANŠKOHERCEGOVAČKE POLITIČKE ELITE U SOCIJALISTIČKOJ JUGOSLAVIJI

(Dženita Sarač-Rujanac, *Branko Mikulić: politička biografija 1965-1989*, Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju, Sarajevo, 2020)

Postoje teme koje svojim obimom, težinom i značenjima nadilaze doseg potpune i konačne istraženosti. One ulaze u područje onih univerzalnih zapitanosti o čovjeku, a njihov historijski, sociološki, kulturološki i politološki značaj prevazilazi razumijevanje generacije koja je najizravnije zainteresirana za rasvjetljavanje takvih tema. Takve teme su vezane za prominentne historijske ličnosti koje su kreirale i oblikovale društvo, a među kojima je i Branko Mikulić.

Kao plod primarnog naučnog interesovanja i dugogodišnjeg istraživanja Dženite Sarač-Rujanac¹ objavljena je knjiga *Branko Mikulić: politička biografija 1965-1989*. Ovim radom autorica je svoju doktorsku disertaciju „Politička djelatnost Branka Mikulića od 1965. do 1988. godine“ dopunila, doradila, proširila, obogatila novim saznanjima i približila naučnoj i stručnoj javnosti kao i široj čitalačkoj publici.

Osnovna odlika ovoga djela je izuzetan broj pojedinosti i činjenica koje je autorica prikupila, kontekstualizirala i stavila u logičan narativni diskurs. Time je pokazala

¹ Dr. sc. Dženita Sarač-Rujanac rođena je 1982. godine. Na odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu diplomirala je 2004. godine, 2010. je magistrirala, a 2016. godine je odbranila doktorsku disertaciju. Primarno polje njenog naučnog interesovanja je bosanskohercegovačka i jugoslovenska povijest 1945-1990, politički, ekonomski i kulturni razvoj Bosne i Hercegovine tokom druge polovine XX stoljeća. Objavila je dvije knjige i više od četrdeset članaka i prikaza knjiga na bosanskom i engleskom jeziku. Bila je dio istraživačkog tima nekoliko domaćih i međunarodnih naučnih projekata. Od januara 2005. zaposlena je na Institutu za historiju Univerziteta u Sarajevu.

kako je istraživanje provodila sistematično i dugo. Knjiga *Branko Mikulić: politička biografija 1965-1989* rezultat je iscrpnog rada i odabira iz raspoložive obimne građe sadržane u 10 fondova (neobjavljeni izvori u arhivima) i iz objavljenih izvora (10 izdanja, 12 izvora štampe, 113 knjiga, 55 članaka, 11 priloga i 3 još neobjavljena rada). Studija pored uvoda sadrži šest poglavlja, zaključak, summary, popis izvora literature, priloge i popis priloga, skraćenicе, registar ličnih imena, registar geografskih pojmova, zahvalu te biografske podatke o samoj autorici.

U uvodu autorica nas upoznaje sa svojim opredjeljenjem za političku biografiju i daje odgovor na pitanje „zašto Branko Mikulić?“. Cilj je utvrditi njegovu stvarnu ulogu, značaj i doprinos usmjerenju bosanskohercegovačke politike i razvoja Republike. Zatim autorica pojašnjava konceptualna teorijska polazišta, navodi publicistiku i historiografiju o Branku Mikuliću, upoznaje nas sa njegovim političkim počecima i samom porodicom Mikulić. Uvod se završava sa popisom odlikovanja, pisanom riječi Branka Mikulića i sedam fotografija.

U prvom poglavlju pod naslovom „Prvi koraci u republičkom rukovodstvu, Branko Mikulić između četvrtog (1965) i petog (1969) Kongresa SK Bosne i Hercegovine“ je predstavljena politička aktivnost Branka Mikulića kao sekretara CKSKBiH. Argumentirano je utvrđen njegov doprinos privrednoj reformi, analizirano stanje Republike koja je zaostajala za jugoslovenskim prosjekom. Autorica nas upoznaje sa reformom i izborom Branka Mikulića za sekretara Izvršnog komiteta CKSKBiH, njegovim političkim sazrijevanjem i izborom za Predsjednika Izvršnog vijeća Skupštine SR Bosne i Hercegovine.

Drugo poglavlje nosi naslov „Na čelu Saveza komunista Bosne i Hercegovine“. Autorica nas upoznaje sa reformama jugoslovenskog društva posle četvrtog plenuma i smjene Rankovića, novim ustavom iz 1974. godine, privrednom reformom i reformom SK, kao i borbi da se ove reforme iskoriste za jačanje pozicije Bosne i Hercegovine u Federaciji kroz instaliranje kadrova iz BiH u institucije Federacije. Doprinos Branka Mikulića kao predsjednika SK BiH u osam godina rukovođenja je posebno izražen kroz jačanje i izgradnju državnosti i ostvarivanju ravnopravnosti SR BiH u SFRJ, jačanju bratstva i jedinstva i ravnopravnosti naroda i narodnosti. U ovom periodu je značajno poboljšan životni standard u BiH izgradnjom putne, elektro i vodovodne mreže, poboljšanjem zdravstvenog i obrazovnog sistema.

Treće poglavlje „Branko Mikulić u Predsjedništvu CK SKJ (1978-1982)“ obrađuje podršku Josipa Broza Tita Mikuliću kao predsjedavajućem Predsjedništva CK SKJ kao i zadatke koje je imao u jednogodišnjem mandatu. Potom su opisane mjere ekonomske stabilizacije, doprinos i zalaganje Mikulića u prevazilaženju krize kao i insistiranje na snažnoj partijskoj uključenosti u provedbi ekonomske stabilizacije. U

trećem podnaslovu akcentat se stavlja na pripremu prvog kongresa SKJ bez Josipa Broza i zadatke Mikulića u vezi s tim, kao i na Mikulićeve stavove o ulozi SK i angažovanosti u radu društveno-političkih organizacija. Također, ovdje Mikulić upozorava na propuste u radu Predsjedništva CK SKJ.

U četvrtom poglavlju „Branko Mikulić u Predsjedništvu SR BiH 1982-1984“ autorica obrađuje ulogu i doprinos Mikulića na čelu Predsjedništva SR BiH. Ovo je period jugoslovenske ekonomske krize, nestašice repromaterijala i energenata kao i porasta inozaduživanja. Također, predstavljena je Mikulićeva uloga i doprinos u uspješnom savladavanju otpora za održavanje najbolje organizovanih zimskih olimpijskih igara.

U petom poglavlju „Ponovno u saveznom centru 1984-1989“ fokus je na sljedećim temama: Mikulićeva politička aktivnost u Predsjedništvu SFRJ, mandatar novog Saveznog izvršnog vijeća, inicijative, mjere, programi i privredni „paketi“ Saveznog izvršnog vijeća, pisanje jugoslovenske štampe o Mikulićevim političkim aktivnostima i neuspjeh napora Saveznog izvršnog vijeća te kolektivna ostavka. Autorica nam uistinu živopisno približava ogromna zalaganja Mikulića za održanje jugoslovenskog društva mjerama SIV-a.

U šestom, po našem mišljenju, najvažnijem poglavlju „Ključna pitanja političkog djelovanja Branka Mikulića“ autorica je obradila sljedećih sedam tema:

1. Unutrašnje političko i društveno jačanje Bosne i Hercegovine;
2. Jačanje položaja Bosne i Hercegovine u Federaciji;
3. Branko Mikulić i međurepublički odnosi;
4. Branko Mikulić i nacionalno pitanje;
5. Unutarpartijska neslaganja i borba protiv „antisamoupravnih i nacionalističkih“ snaga;
6. Politički izazovi Predsjednika Saveznog izvršnog vijeća 1980 godina
7. Diplomatska djelatnost Branka Mikulića.

Političko i društveno jačanje Bosne i Hercegovine autorica povezuje sa Mikulićevim naporima u izgradnji, modernizacijom i rekonstrukciji 1710 km putne mreže u periodu 1967-1972. godine kao i podrškom planu do 1975. godine sa novih 606 km. Privredno jačanje Bosne i Hercegovine, dokazuje autorica, neodvojivo je od zalaganja Branka Mikulića kao Predsjednika CK SK BiH da se smanji razlika razvijenih i nerazvijenih djelova Republike, uz podršku nerazvijenim s osloncem na vlastite snage.

Afirmaciju bosanskohercegovačkog društva i ključni doprinos Mikulića autorica povezuje sa značajnim projektima kao što su: otvaranje sportskog centra Skenderija,

osnivanje Akademije nauka i umjetnosti, otvaranje Akademije likovnih umjetnosti 1972. godine i realizacija programa visokog obrazovanja i naučne djelatnosti.

Borbu Mikulića kao i drugih bosanskohercegovačkih političkih predstavnika za jačanje Bosne i Hercegovine u Federaciji i ostvarivanje ravnopravnog statusa autorica oslikava oštrim raspravama republičkog i saveznog rukovodstva u vezi sa izgradnjom pruge Sarajevo – Ploče, izgradnjom Aluminijske industrije Mostar, položajem rudarstva, devalvacijom dinara, obnovom Bosanske krajine od zemljotresa, odnosno borbom za sredstva iz Federalnog fonda. Bosanskohercegovačka politička elita sa ovom borbom i raspravama pokazala je svijest o značaju svojih kadrova na saveznom nivou kao i ustavnom jačanju državnosti Bosne i Hercegovine.

Autorica nam posebno iznosi stavove Branka Mikulića po važnim društvenim pitanjima kao što su: uređenje jugoslovenske federacije; ekonomska nadležnost federacije; investiciona politika federacije i druga pitanja. U podnaslovu „Branko Mikulić i međurepublički odnosi“ opisuje usložnjavanje političkih prilika u jugoslovenskoj federaciji, jačanje u susjednim republikama neprijateljskih snaga prema Bosni i Hercegovini, stavove Mikulića i bosanskohercegovačkog rukovodstva prema Hrvatskom proljeću i Srbijanskoj jeseni kao i pitanjima SAP Kosova.

Posebno je istaknut doprinos Mikulića u borbi protiv nacionalizma, doprinos nacionalnoj afirmaciji Muslimana (Bošnjaka), kao i suprostavljanje velikosrpskim i velikohrvatskim stavovima. Opisan je odnos prema Šešelju, stav prema muslimanskim nacionalistima kao i pokušaj Mikulićeve političke eliminacije 1980. pomoću Raselovog suda. Nadalje autorica uz podršku obimne građe i dokumentarnih izvora piše o brojnim unutarpartijskim neslaganjima. Ulogu i stavove Mikulića o ovim previranjima na opširan način argumentirano opisuje kroz slučaj Radovana Stijačića, razlaz sa Humom, Karabegovićem i Kapetanovićem te slučaj Pašage Mandžića.

Izuzetno težak i dinamičan politički angažman Branka Mikulića koji završava sa neuspjehom i podnošenjem ostavke na mjesto predsjednika SIV-a 1989. godine. Autorica u tom kontekstu potencira problem odnosa u SKJ, međurepubličko nepovjerenje, destabilizaciju bosanskohercegovačkog rukovodstva kroz afere Agrokomerc, Neum i druge konstruirane iz Beograda. Kampanja protiv Mikulića, koju je predvodila beogradska štampa uz podršku političkih funkcionera iz BiH, rezultirala je ostavkom na dužnost predsjednika SIV-a, a nakon sugestija iz rukovodstva SK BiH uslijedila je i ostavka na mjesto člana CK SKJ.

Ovo ključno poglavlje je po obimu veće od uvoda i prethodnih pet poglavlja. Autorica na 270 strana argumentirano u sedamnaest podnaslova izlaže ulogu, značaj, doprinos, stavove i zalaganje Branka Mikulića po pitanjima ključnim za razvoj Bosne

i Hercegovine i jugoslovenske federacije. Poglavlje završava sa značajnim predstavljanjem Mikulićevih desetogodišnjih diplomatskih aktivnosti iz kojih se može jasno uočiti veličina njegove ličnosti.

U zaključku na osam strana pojašnjen je cilj rada, doprinos rada, razlog konsultovanja što većeg broja izvora, kao i opredjeljenje za neutralan stav i suzdržavanje od zaključaka odbrane ili osude društvenog sistema i konkretno Branka Mikulića. Mikulić je jedna od najznačajnijih političkih ličnosti Bosne i Hercegovine. Može se ocijeniti i kao personalna paradigma bosanskohercegovačke političke elite 1960-1990 godine.

Na kraju ove vrijedne knjige predstavljen je summary na engleskom jeziku, zatim popis izvora i literature (495-509) na 14 strana gdje su navedeni neobjavljeni i objavljeni izvori, štampa i literatura. Zatim prilozi: Politička putanja Branka Mikulića; Crtrice iz recenzije prof. dr. Mile Lasića; fotografije, popis priloga, skraćenicе; registar ličnih imena; registar geografskih pojmova; zahvala i podaci o autorici.

Knjiga *Branko Mikulić: politička biografija* omogućit će budućim istraživačima da lakše dođu do izvora i građe vezane za izučavanje savremenih društvenih, historijskih i političkih tokova bosanskohercegovačkog društva u okvirima jugoslovenske federacije.

Adresa autora
Authors' address

Izet Hadžić,
Univerzitet u Tuzli
Filozofski fakultet
izet.hadzic@untz.ba

